

TSCHAIKOWSKY: Symfoni Nr. 5, e-moll.

Peter Iljitsch Tschaikowsky er blevet kaldt den »russiske Beethoven«. I hans Værker indgaar et særpræget lyrisk Gemyt og en nationalslavisk Følelse maade i lykkelig Forening med en højtudviklet Kompositionsteknik og en fremragende Instrumentationskunst.

Den femte Symfoni blev komponeret i Aaret 1888 under Komponistens Ophold i en lille russisk Landsby efter en lige afsluttet, ærefuld Tourné gennem Europas Storbyer, og i formel Hensende følger Værket det sædvanlige Firesats-Skema.

I første Allegros indledende *Andante* giver Klarinetten os straks Symfoniens Hovedtema i e-moll, et alvorsfuldt Ord, der som en trofast Ledsager lader sig til Syne gennem alle Satsernes skiftende Karakterer og Billeder. Det er en kort Prolog til *Allegroens* livfulde, kække og iørefaldende Tema, der fra Træinstrumenterne overgaar til Strygerne og i dette Moment — ved Ledsagefigureres Overgivenhed — antager en næsten forslagen Karakter. Det fulde Orkester tages i Brug, og ikke mindre end *fff* skal der til for at udløse det spændstige Livsmod. Blidt sætter derefter Strygerne ind med et saare udtryksfuldt Tema, en Sang om Forsonlighed og Beherskelse; men denne Scene er kun af kort Varighed. Udfordrende kækt vender den forrige Stemning tilbage, men denne Gang finder den sin Befrielse i en med sværmeriske Strofer anslaaet ungdommelig Begejstring. — De to sidste Dele af denne Sats er i det store og hele en Sammenfletning af de kendte Temaer og Tanker, omend i nye Iklædninger og hyppigt med en sand Voldsomhed i sine Stigninger og frappante Indfald i Overgangene.

Andanten, Symfoniens anden Sats, leder vore Tanker ad andre Baner. Efter otte Taktters orgellignende Klange faar dette Stykke sin stemningsfulde Kolorit ved Hornets sværmeriske, lille Melodi. Det er Hjertets Sang, drømmende Udtryk for Kærlighedslængsel og stille Lykke; og skønt den tilsyneladende bliver besvaret i den følgende Episode, hvor først Oboen, saa andre Træblæsere griber karakteristisk ind, saa gentager dog Celloen Hornets ømme Melodi. I udvidet Form følger Svaret igen, men nu mere lidenskabeligt betonet og varmere i sin Lød, da hele Orkestret tager Del deri. Beroligelse har dette imidlertid ikke bragt, det viser sig i det Præg af Smerte, Vemod og Tvivl, som kommer til Orde i *Andantens* andet Tema. Klarinetten sætter i med det, og omhyggeligt gentages det i Stemme efter Stemme og fører som Skyer mørke, truende Farver med sig ind over Billedet. Da kommer Hjælpen og Trøsten med det indledende Tema fra første Sats, men endnu lader Lidensskaben sig ikke betvinge, tvertimod bliver den endnu en Tid inderligere og dybere i sit Tonesprog; men da Hovedtemaet saa atter toner frem som den advarende, maadeholdne Ide, fremskynder dets Indgriben nu den afdæmpede Afslutning.

Tredie Sats har Overskriften »Valse«, og denne Betegnelse lader os formode, at Tonedigteren her har villet give os et Billede af de letfærdigt dragende Magter i Tilværelsen, dens »Valsedømme«. I den bevægede Midterdel synes Temaet ogsaa at ville vise, at der har fundet Afgivelser Sted fra den slagne Vej, men til sidst sættes Tingene atter paa deres rette Plads, og Afslutningen forlenes med glansfuld Kraft.

Finalen indledes med Symfoniens Hovedtema, nu i Dur, festligt og stolt. Men uden Modstand og Spænding naar vi ikke Maalet. Det viser Omslaget til *Allegro*. Dristigt og kampberedt sætter Temaet ind, og i dets Udvikling fattes hverken energiske Opsving eller brede Perioder. Dette møder dog ogsaa sin Modsætning i et med Hornets Melodi fra anden Sats beslægtet Tema, der dog efter forskellige Omformninger maa vige for Hovedtemaets fornyede Tilsynkomst. Nu er endelig intet mere i Stand til at træde hindrende i Vejen. Satsens Temaer gentages i nye Kombinationer, æggende Passager farer som Storme gennem Orkestret, den primitive Halvasiater fører Ordet, de snærende Baand er sprængte, Modstanden overvunden, Maalet i Sigte, Sejrens Krans den uforfærdede sikker.

G.

Aarhus Orkesterforenings
Formand
Carl Overgaard.

AARHUS ORKESTERFORENING

1884 - 1934

FEST-KONCERT

I AARHUS THEATER

PROTEKTOR: HS. KGL. HØJHED KRONPRINSEN

3. SEPTEMBER 1934

Thomas Jensen.

Peder Møller.

CARL NIELSEN: *Forspil til 2. Akt af Op. „Saul og David“.*

L. v. BEETHOVEN: *Violinkoncert. D. Dur.*

Allegro ma non troppo.

Larghetto.

Rondo.

Solist: Kgl. Kammermusik Peder Møller.

Dirigent: Kapelmester Thomas Jensen.

Pause.

BEETHOVEN: Violin-Koncert i D-Dur.

Beethovens Violin-Koncert er vel det Værk, der blandt alle inden for det Omraade af Tonekunsten kan regnes for det højstskattede, saavel af Kendere som af det almindelige Publikum. Indenfor Beethovens vældige Produktion er dette Værk hans eneste Violinkoncert, og det af alle hans Værker, der faar de fleste i Tale.

Dets Tilblivelsesaar sættes i Almindelighed til 1806, og dets Titelblad bærer den spøgefulde Bemærkning: »Concerto par Clemenza pour Clement, primo Violino et Direttore al Teatro a Vienne, dal L. v. Beethoven. 1806«.

Koncerten tilegnes saaledes en af Samtidens største Violinspillere, Franz Clement, hvis Ry var kendt over hele Europa; men det fortælles, at Værket blev saa sent færdigt fra Komponistens Haand, at Clement ved Førsteopførelsen, den 23. December 1806, maatte spille sit Soloparti uden forudgaaende Prøve. Hos Tilhørerne vakte Værket stærkt Bifald; men i mange Aar forblev denne Perle i Violinlitteraturen alligevel upaaagtet, indtil *Joseph Joachim* tog den paa sit Program og grundlagde dens nuværende Popularitet.

Georg Høeberg.

P. TSCHAIKOWSKY: *Symfoni Nr. 5, e moll.*

Andante = allegro con amina.

Andante cantabile con alcuna licenza

Valse. (Allegro moderato).

Finale. Andante maestoso = Allegro vivace.

Dirigent: Kapelmester Georg Høeberg.

De fire Paukeslag, der danner den orkestrale Indledning, udgør den rytmiske Rygrad for hele den første Sats, hvis Højdepunkt vel alle vil føle naaet, idet Solisten foredrager Sidetemaet, den skønne, diatoniske Melodi, der som en forklaret, befriende Sangstrofe synes at genspejle den reneste Lyksalighedsfølelse.

Den midterste Sats, *Larghettoen*, er hovedsagelig en Række Variationer over et enkelt Tema. Alt føles saa ukunstlet og lige til, kun Skønhed, Fred og stille Glæde vil disse Toner bringe det opladte Sind.

Og saa afslutter en sprudlende, gækkende *Rondo* Værket. Beethoven fulgte sin Tids Krav: En Instrument-Koncert skulde frem for alt være et Stykke Selskabsmusik; de stærke Følelser maatte ikke komme til Orde i den; Finhed, Aand og Ynde og rig, men diskret Anledning for Solisten til at præstere sand Virtuositet. Dette var Hovedformaalet, og det har Geniet Beethoven fuldt ud naaet i sin Violin-Koncert.

G.